پنج درس از راه‌اندازی یک برنامه کتابخانه دیجیتال

۵ درس از راه‌اندازی یک برنامه کتابخانه دیجیتال[1]تاریخ: سپتامبر ۲۰۱۶
نویسنده: وندی راکت (مدیر ارشد ارتباطات برنامه کتاب برای آسیا در بنیاد کتاب آسیا)

دیدگاه‌ها و نظراتی که مطرح می‌شود، از نویسنده بوده و مربوط به اهداف بنیاد آسیا و یا حامیان آن نیست.

مقدمه مترجم:
۷۵ درصد بی‌سوادی جهان در کشورهای جهان سوم است و یکی از دلایل آن در این کشورها کمبود منابع مطالعه برای کودکان در سنین سوادآموزی است. ایده ایجاد یک کتابخانه دیجیتال به‌منظور رفع کمبود کتاب در این کشورها در سال ۲۰۱۲ پیشنهاد شد با این اعتقاد که دسترسی به دانش حق اساسی انسان است. در ترجمه حاضر با بیان یک مثال نکاتی در خصوص ایجاد کتابخانه دیجیتال با این هدف بیان می‌شود.

فردا[۲] پنجاهمین سالگرد روز بین‌المللی سوادآموزی است. باوجودی که بعد از نیم‌قرن موفقیت‌های زیادی در این خصوص برای گرامیداشت وجود دارد؛ اما امروزه یکی از مشکلاتی که مدارس کشورهای درحال‌توسعه هنوز هم با آن مواجه هستند، فقدان یکی از ضروری‌ترین عناصر برای تشویق به مطالعه یعنی استفاده از کتاب کودکان برای سوادآموزی در سنین پایین است.

در ماه نوامبر سال ۲۰۱۵، برنامه کتاب برای آسیا در بنیاد آسیا[۳] راه‌اندازی شد این برنامه، بگذار آسیا بخواند! نام‌گذاری شد. این نام، یک ابتکار عمل برای تشویق به مطالعه بود. علاوه بر آن کمبود بحرانی کتاب‌های کودکان را در مجموعهٔ دیجیتالکتابخانه برای همه[۴] نشان می‌داد. در این برنامه نسخه دیجیتالی کتاب‌های کودکان باکیفیت بالا به زبان‌های محلی و اَنگلیسی به نمایش گذاشته می‌شود. در حال حاضر برنامهٔ فوق در پنج مدرسه فقیر در کامبوج و شش مدرسه در مغولستان، به‌صورت پایلوت در حال اجراست. کتابخانه‌های این مدارس مجهز به تبلت های اندرویدی هستند که کلیه کتاب‌های کتابخانه دیجیتال را نمایش می‌دهند.

زمانی که یکی از اهداف اصلی توسعه پایدار از «آموزش ابتدایی برای همه » به»کیفیت آموزش« تغییر کرد، آموزگاران در سراسر جهان با این سؤال روبرو شدند که چگونه به برانگیختن و حفظ علاقه دانش آموزان به یادگیری بپردازند. استفاده استراتژیک از فناوری می‌توانست پاسخگوی این سؤال باشد. در این بخش پنج نکته حاصل از اجرای ۱۰ ماه برنامهٔ بگذار آسیا بخواند!را بیان می‌کنیم.

محتوا، بسیار مهم است. همان‌طور که منابع در کتابخانه‌های فیزیکی، باید جذاب و مناسب باشند تا مردم وارد کتابخانه شده و از آن‌ها استفاده کنند، ارزشیابی یک کتابخانه دیجیتال نیز باکیفیت کتاب‌های آن انجام می‌شود. علاوه بر کیفیت محتوا، کیفیت فایل نیز می‌تواند تأثیر زیادی داشته باشد. مثلاً باوجوداینکه کتاب‌های زیبا محبوبیت زیادی دارند، اما اگر با وضوح پایین اسکن شوند و درنتیجه در صفحه‌نمایش ضعیف ارائه شوند، مورد استقبال چندانی قرار نخواهند گرفت.

علاوه بر آن، اضافه نمودن محتوای جدید به‌صورت منظم نیز، در تداوم استفاده از کتابخانه دیجیتال نقش بسیار مهمی دارد. در بررسی‌های انجام‌شده دریافتیم، هر بار تعدادی کتاب به مجموعهٔ کتابخانه برای همه‌اضافه می‌شود، میزان مطالعه نیز سیر صعودی می‌یابد.

تمامی حقوق برای مجله کتابدار 2.0 محفوظ است. نقل مطالب مجله تنها با ذکر منبع و نام نویسنده مجاز است.

نمونه‌ای از کتاب‌های در دسترس در کتابخانه کامبوج

lib2mag.ir

نمونه‌ای از کتاب‌های محبوب کودکان در مغولستان

فناوری می‌تواند رفتار آفلاین افراد را نیز تحت تأثیر قرار دهد. داده‌های حاصل از پلتفرم مجموعه‌کتابخانه برای همه نشان داد که کتاب‌های کتابخانه دیجیتال در کامبوج بین نوامبر ۲۰۱۵ تا ژوئن ۲۰۱۶ تقریباً ۱۵۰۰۰ بار و در مغولستان از فوریه تا ژوئن ۲۰۱۶ بیش از ۹۰۰۰ بار خوانده‌شده‌اند. در این دوره زمانی دانش آموزان مغولی بیش از ۱۲۰۰ ساعت و دانش آموزان کامبوجی درمجموع بیش از ۱۷۰۰ ساعت صرف مطالعه کردند.

در این زمان آموزگاران و کتابداران مدارس کامبوج و مغولستان که در برنامه شرکت داشتند، نظاره‌گر استفاده بیشتر از کتابخانهٔ مدرسه نیز بودند. این امر حاکی از آن بود که برنامه مذکور، علاقه عمومی به مطالعه را افزایش داده است. نتایج حاصل از نظرسنجی دانش آموزان شرکت‌کننده در شروع و اواسط برنامه (و همچنین نتایج حاصل از پایان اجرای برنامه در سال اول) این نکته را تأیید می‌کند که روند رو به رشدی در نگرش آن‌ها نسبت به مطالعه ایجادشده است. در مقابل، زمانی که از دانش آموزان یک مدرسه کامبوجی که در برنامه شرکت نداشتند همان نظرسنجی به انجام رسید، مشخص شد که روند مثبتی در نگرش آن‌ها نسبت به مطالعه ایجاد نشده است.

علاوه بر این، نتایج نظرسنجی نشان داد که باوجود نمایش کتابخانه دیجیتال، دانش آموزان، هر دو شکل کتاب چاپی و الکترونیکی را برای مطالعه برمی‌گزینند. در اواسط اجرای برنامه وقتی از دانش آموزان خواسته شد که از مطالعه کدام

تمامی حقوق برای مجله کتابدار 2.0 محفوظ است. نقل مطالب مجله تنها با ذکر منبع و نام نویسنده مجاز است.

شکل؛ کتاب چاپی یا کتاب الکترونیکی بیشتر لذت می‌برند، ۶۷ درصد از پاسخ‌دهندگان در مغولستان و ۶۹ درصد از کامبوجی‌ها پاسخ هر دو را انتخاب کردند که این نتیجه به ترتیب ۱۴ و ۶ درصد بالاتر از نتایج نظرسنجی آن‌ها در شروع برنامه بود.

برنامه‌های تکمیلی مطالعه نقش مهمی دارند. نتایج اولیه از اجرای برنامه در خصوص افزایش علاقه به مطالعه بسیار دلگرم‌کننده بود، اما این امکان وجود داشت که نوآوری در مطالعه (به دلیل وجود تبلتها)، عامل علاقه دانش آموزان به مطالعه باشد؛ بنابراین برنامه‌های تکمیلی مطالعه نیز توسط مدارس به‌عنوان بخشی از برنامه اصلی اجرا شدند. این برنامه‌ها نقش مهمی در تضمین مطالعه پایدار و معنی‌دار دارند، حتی درصورتی‌که فنّاوری اولیه از بین برود.

مثلاً در کامبوج، مدارس شرکت‌کننده در برنامه باید کلاس یک ساعت مطالعه را به‌صورت هفتگی در کتابخانه برگزار کنند. این در حالی است که اکثر مدارس قبلاً کلاس مطالعه آزاد را حذف کرده بودند و این امر به‌خودی‌خود یک تغییر قابل‌توجه در فرهنگ مدارس محسوب می‌شد. در طول این کلاس و انجام بازدید از کتابخانه، دانش آموزان می‌توانستند به مطالعه کتاب‌های چاپی یا کتاب‌های الکترونیکی بپردازند. درواقع با قرارگیری دانش آموزان در معرض مطالعه انواع و اشکال مختلف منابع، به‌صورت تدریجی عادت به مطالعه منظم در دانش آموزان ایجاد می‌شد. در این راستا همچنین مسابقاتی مانند مسابقه قرائت و املای کلمات[۵] برای اولین بار در مدارس برگزار شد. در بعضی از مدارس نیز، دانش آموزان با خواست خود انجمن‌های کتاب را تشکیل دادند که پیش‌ازاین وجود نداشت.

دانش آموزان کامبوجی در کتابخانه مدرسه در حال برگزاری کلاس مطالعه هفتگی. عکس از وندی راکت

تمامی حقوق برای مجله کتابدار 2.0 محفوظ است. نقل مطالب مجله تنها با ذکر منبع و نام نویسنده مجاز است.

حمایت مدرسه از برنامه ضروری است. اجرای برنامه‌های مطالعه نیازمند زمان و تمهیداتی است. ازجمله این تمهیدات، آموزش کارکنان در حوزه کتابخانه دیجیتال، کمک به نظارت و ارزیابی برنامه، به‌روزرسانی برنامه و عیب‌یابی مسائل فنی است. انجام این امور مهم و ایجاد تغییر در فعالیت‌های روزانه مدارس بدون درک مسئولان مدرسه از برنامه امکان‌پذیر نیست و بدون حمایتَ، اجرای آن نمی‌تواند منجر به توسعه نتایج آموزشی و بهبود عادت‌های مطالعه شود.

آموزگاران مدارس چادرنشینان شهر اولانباتر مغولستان در حال بررسی برنامه بگذار آسیا بخواند! عکس از کیل بارکر

علاوه بر این کارکنان مدرسه باید از ارزش اجرای برنامه‌های تکمیلی مطالعه آگاه باشند. در طول نشست اخیر که به منظور بررسی برنامه‌بگذار آسیا بخواند ! در مغولستان برگزار شد، برخی از آموزگاران اظهار داشتند کتاب‌های مبتنی بر برنامه‌های درسی بسیار مفید هستند. درعین‌حال تعدادی نیز از ارزش برنامه‌های تکمیلی مطالعه در کلاس و ترکیب موفقیت‌آمیز کتابخانه دیجیتال با دروس سخن گفتند. آموزش آموزگاران در برنامه‌های مطالعه و روش‌های ترکیب برنامه‌های تکمیلی با دروس در مرحله بعدی بررسی خواهند شد.

پیشرفت و بهبود فنّاوریِ کتاب الکترونیک دررسیدن به هدف نهایی ما را کمک خواهد کرد. در حال حاضر راه خوبی برای ترکیب کارآمد و جذاب تَصاویر و متن در کتاب‌های الکترونیکی وجود ندارد. فرمت فایل EPUB که توسط بسیاری از خرده‌پاها در حوزه کتاب الکترونیک و کتابخانه‌های دیجیتال استفاده می‌شود بسیار پیش‌پاافتاده بوده و تنها امکان استفاده از محتوای چندرسانه‌ای را فراهم می‌کند؛ اما در حال حاضر قالب‌بندی متن و تصاویر با طرح‌های تخیلی و مبتنی بر بازی بیشتر موردتوجه است. این نوع قالب‌بندی جذابیت فراوانی را در کتاب‌های کودکان ایجاد می‌کند. فرمت فایل‌های پی‌دی‌اف نیز به‌طور گسترده استفاده‌شده و می‌تواند جنبه هنری کتاب‌های کودکان را حفظ کند اما به دلیل حجم زیاد، استفاده از این فایل‌ها درجاهایی که اینترنت ضعیفی دارند مشکل‌ساز است. به‌علاوه فایل‌های پی‌دی‌اف برای پشتیبانی از

تمامی حقوق برای مجله کتابدار 2.0 محفوظ است. نقل مطالب مجله تنها با ذکر منبع و نام نویسنده مجاز است.

ویژگی‌های تعاملی ساخته نشده‌اند. همچنین اپلیکیشن های مستقل تولید کتاب الکترونیک نیز در طرف دیگر قرار دارند که کار با آن‌ها بسیار پرهزینه و وقت‌گیر است. بااین‌وجود، واضح است که فناوری کتاب الکترونیک در طول زمان بهبود خواهد یافت. به‌این‌ترتیب برنامه‌های کتابخانه دیجیتال با پیشرفت خود در افزایش جذابیت و کارکردهای کتاب الکترونیک کودکان می‌توانند نقش مؤثری نیز در القا و ارتقا فرهنگ مطالعه داشته باشند.

پانویس:

[۱] Wendy Rockett۵ Lessons on How to Build a Digital Library Program, September 6, 2016, By

[۲] هشتم سپتامبر ۲۰۱۶- م

[۳] The Asia Foundation's Books for Asia

[۴] های‌کتاب کمبود رفع منظوربه دیجیتال کتابخانه یک ایجاد که آمد وجود به ۲۰۱۲ مارس در ایده این :Library For All در دسترس در کشورهای درحال‌توسعه را پیشنهاد می‌داد. از آن به بعد، لایبرری فور آل یا کتابخانه برای همه از یک ایده به یک سازمان ارتقا یافت – م

[۵] Spelling bees

منبع:

این نوشته ترجمه مطلبی با این عنوان است: ۵Lessons on How to Build a Digital Library Program

مترجم:سیده فاطمه صادری

مشخصات استناددهی به این مقاله

نویسنده(ها):	سیده فاطمه صادری
عنوان مقاله:	پنج درس از راه‌اندازی یک برنامه کتابخانه دیجیتال
عنوان مجله:	کتابدار ۲.۰ –(عنوان لاتین: 2.0 i-Kitbdr)
دوره مجله(Vol):	۳
شماره مجله(Issue):	۳
سال(Year):	۱۳۹۶
شناسه دیجیتال(DOI):	
لینک کوتاه:	http://lib2mag.ir/8817

تمامی حقوق برای مجله کتابدار 2.0 محفوظ است. نقل مطالب مجله تنها با ذکر منبع و نام نویسنده مجاز است.